

СТАНОВИЩЕ

ОТ: проф. д-р Сергей Борисов Торбатов

ОТНОСНО: конкурс за заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ по професионално направление 2.2. История и археология (Археология – Архитектурна археология), за нуждите на Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Обявата за конкурса е публикувана в ДВ, бр. 103 от 10.12.2021 г. След изтичане на определения срок, със Заповед № РД – 38 – 104 от 09.02.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ е определено Научно жури. Единствен кандидат по конкурса е д-р Даниела Стефанова Стоянова, която от 2006 г. заема академичната длъжност „главен асистент“ и е преподавател по „Архитектурна археология“ към Катедра „Археология“ на Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

От внушителната си научна продукция след придобиването през 2002 г. на образователната и научна степен „доктор“ (включваща 94 самостоятелни и в съавторство публикации!), по съображения, които бих могъл да определя единствено като излишна скромност, кандидатът е подбрал за участие в конкурса 21 заглавия – 1 монография (която е и хабилитационен труд), 1 глава от колективна монография, 8 студии и 11 статии.

Разглежданата проблематика в представената за оценка научна продукция много тясно се преплита и само условно може да бъде отнесена към отделни тематични кръгове.

Най-многочислени са публикациите с пряко отношение към гробничната архитектура в земите на Древна Тракия през втората половина на I хил. пр. Хр. (общо 9 на брой). Четири от тях (№ 3, 10, 15, 21) са с подчертано синтетичен характер и се явяват етапни изследвания без историографски паралели. В тях не просто са обобщени наличните към момента данни по разискваните въпроси, а са предложени редица нови, солидно аргументирани интерпретационни идеи относно отражението на покривната конструкция върху плановата схема на гробниците, регистрираните архитектурно-строителните особености, възможните външни влияния за тяхната поява, както и за преосмислянето и практическото претворяване на модните веяния в автохтонна среда, с оглед на местния светоглед и традиции. Специален интерес представлява опита да се използват данните за представителни гробни съоръжения за идентификация и

локализация на регионални политически центрове (№ 10). Останалите пет публикации от тази група са посветени на конкретни паметници. В три от тях (№ 6, 11 и 17) са представени във възможно най-изчерпателен вид резултатите от проучванията на новооткрити гробници, едната от които (тази край Гагово) разкрива непознати до този момент в античния свят елементи от гробничната архитектура, изразяващи се в съчетаването на две куполни камери. Другите две работи (№ 8 и 14) касаят познати паметници, но авторът предлага нова хронология, анализ и тълкувание на приложените строителни методи.

Пряко свързан с проблемите на гробничната архитектура е и вторият условен тематичен кръг, включващ публикации относно различни елементи на архитектурната декорация (№ 2, 4 и 9). Първите две от тях се явяват своеобразно обобщение на наличните данни за каменните рамки и крила на врати от гробници в Тракия, при което паметниците са обособени в отделни групи и е установено, че появата и развитието им тук следва да се отдаде на културни влияния от Мала Азия, а не от Македония, както се считаше досега. Макар и фокусирано върху фасадната декорация на царската гробница в Гинина могила, изследването за букраниите също е с подчертано обобщителен характер, проследявайки появата и разпространението на този специфичен декоративен мотив в монументалната тракийска архитектура.

Трети тематичен кръг съставляват публикациите (8 на брой), посветени на строителната керамика и архитектурната теракота от архаичната до късноелинистическата епоха. В поредица от статии и студии обстойно са разгледани целите комплекси на находки от този вид от Одесос, гетската столица Хелис, могила № 9 на нос Колокита край Аполония и обект Градовете край Крън (№ 5, 18-20). В много от случаите става дума за слабо позната, а понякога – и практически непозната досега информация, частично преоткрита от автора между редовете на по-стари публикации и в различни музейни хранилища. В други две работи (№ 13 и 18), първата от които отново е с обзорно-обобщителен характер, са коментирани в светлината на съвременните постижения на научното дирене важните въпроси за характера и хронологията на вноса на керемиди от Синопе и Хераклея Понтика в Западнопонтийските колонии. Бих искал да отбележа и задълбочената теоретично-аналитична разработка за употребата на кирпич в предримска Тракия (№ 7), която е с висока приложна стойност в теренната археологическа практика.

Към същия тематичен кръг принадлежи и представената като хабилизационен труд монография на кандидата, посветена на строителната керамика и архитектурната теракота от Аполония Понтика и нейната градска територия (№ 1). Това е първото

комплексно монографично регионално изследване по такава проблематика в българската историография. В него са включени много хиляди находки от района, придобити за повече от един век при спасителни и редовни археологически разкопки, както и при случайни обстоятелства, и съхранявани понастоящем в различни музейни колекции у нас и в чужбина. Специално ще акцентирам на факта, че огромното мнозинство от този материал, в най-буквалния смисъл на фразата, е „преминал през ръцете” на автора, бидейки подложен на внимателна първична обработка и надлежно графично и фотографско документиране по установен и стриктно следван алгоритъм, целящи съпоставимост на наличната емпирична база данни. От огромно значение за достоверността и научната стойност на направените изводи и обобщения е и това, че д-р Стоянова пряко е участвала в множество теренни проучвания на територията на Аполония и представените сведения за археологическия контекст на голяма част от анализиранияте находки произхождат „от първа ръка”. Без да влизам в излишни детайли, ще обобща в няколко пункта основните, според мен, достойнства на хабилитационния труд: авторът нагледно е показал (и доказал!) как строителната керамика и архитектурната теракота могат и трябва да се използват като сигурни индикатори за определянето на конкретни строителни фази; строителната керамика и архитектурната теракота се явяват сигурен аргумент за съществуването на сгради, чиито физически останки не са открити; видът и комбинацията на елементи от архитектурна теракота със специфична декорация позволяват идентификация на култови постройки и обществени сгради с представителни функции. Дълбоко съм убеден, че коментираният монографичен труд за дълго време ще бъде базов референтен справочник и ценен методически наръчник за всички настоящи и бъдещи изследвачи, които целенасочено се занимават или се „сблъскат” с материали от тази категория. Предвид това бих искал да отправя две препоръки, които касаят не текста, а външното оформление на книгата: 1) анотациите към образите да бъдат поставени под тях, а не в приложение след основния текст; 2) да се потърси максимална синхронизация на текста с отнасящите се към него образи.

Като четвърти тематичен кръг в научната продукция на кандидата може да се открие монументалната гражданска и култова архитектура в Древна Тракия. Тук се отнасят цялостната публикация на представителната сграда в Кози грамади, интерпретирана като съкровищница (№ 16), и обширният и дълбоко аналитичен раздел за храмовата архитектура в Аполония Понтика в хабилитационния труд (№ 1).

Д-р Даниела Стоянова е много разпознаваем, утвърден и уважаван учен сред българската и международната археологическа колегия, с ясно очертани, отдавна

установени и осъществявани със завидно постоянство изследователски приоритети. Характерно за научното ѝ творчество е подчертано приносният характер на практически всички нейни публикации, които се отличават с дълбоко аналитичен дух и проучвателска прецизност, свидетелстващи за висок професионализъм, ерудиция и отлично познаване на световната научна книжнина. За националното и международно реноме на д-р Стоянова убедително свидетелства участието ѝ в 9 научни проекта, 3 от които – международни. На четири от националните проекти тя е и ръководител. Доказателство за същото са и регистрираните 26 участия с доклади в международни, национални и регионални научни форуми, както и нейното членство от 2015 г. досега в Управителния съвет на Асоциацията на българските археолози.

Повече от 15 години гл. ас. д-р Даниела Стоянова е щатен преподавател към Катедра „Археология“ на Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, където води 7 академични курса в областта на архитектурната археология, стенната живопис, архитектурната декорация, консервацията и реставрацията на археологически архитектурни паметници, както и теоретичен магистърски семинар. Освен това, тя е ръководител на лятна теренна практика по Тракийска археология, а под нейното вещо научно ръководство досега са се дипломирали 4 студенти.

Според приложените справки и документи е видно, че кандидатът напълно отговаря на държавните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Като имам предвид посоченото дотук, убедено изразявам положително становище и препоръчвам на уважаемия Факултетен съвет да избере гл. ас. д-р Даниела Стефанова Стоянова за ДОЦЕНТ по професионално направление 2.2. История и археология (Археология – Архитектурна археология), за нуждите на Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

07.04.2022 г.

(проф. д-р Сергей Торбатов)